

VÝROČNÍ ZPRÁVA

Národní ekonomická rada vlády

červen 2022 — červen 2023

Obsah

O Národní ekonomické radě vlády.....	3
Kontext obnovení činnosti NERV	3
Členové NERV.....	4
Kordinátor	4
Členové.....	5
Činnost NERV	6
Pracovní a tematické skupiny	6
Velký NERV	6
Výstupy NERV.....	7
Balíček opatření na zmírnění dopadů energetické chudoby	7
Daň z mimořádných příjmů/zisků (windfall tax) v České republice.....	8
Návrhy na snížení výdajů a zvýšení příjmů veřejných rozpočtů v ČR	9
Energetická krize: „Jak pomoci průmyslu a nezruinovat státní kasu“	10
Zvýšení kvality analyticko-výzkumné opory přípravy regulace (RIA) a vyhodnocování dopadů regulace	11
Redukce počtu lidí v předlužení a související šedé ekonomiky	12
Doporučení PS NERV Zdravotnictví v oblasti prevence a zlepšování zdravotního stavu	14
Doporučení dílčích, ekonomicky významných opatření v oblasti školství a vzdělávání.....	15
Podněty NERV pro úpravu I. důchodového pilíře	16
Podněty NERV pro III. důchodový pilíř.....	17
Další činnost	18
Summary	19

Tuto výroční zprávu doporučujeme používat pouze v elektronické podobě, tisk je zbytečný.

Publikoval:
Úřad vlády ČR
červen 2023

O Národní ekonomické radě vlády

Národní ekonomická rada vlády (NERV) je poradním orgánem vlády pro oblast ekonomických opatření, strategických hospodářských plánů, veřejných investic a systémových reforem.

NERV byl zřízen usnesením vlády ze dne 4. srpna 2010 č. 558 o zřízení Národní ekonomické rady vlády, **ve znění usnesení vlády ze dne 18. května 2022 č. 410** o obnovení činnosti Národní ekonomické rady vlády. **Obnovený NERV se poprvé se zástupci vlády setkal 22. června 2022.**

Úkolem NERV je iniciovat a navrhopvat zásady a parametry reforem klíčových veřejných systémů, které mají dominantní vliv na zdravé veřejné finance, konkurenceschopnost české ekonomiky a transparentnost veřejného sektoru.

Kontext obnovení činnosti NERV

Vláda rozhodla na schůzi ve středu 18. května 2022 o obnovení činnosti Národní ekonomické rady vlády. Zároveň schválila její nový statut a její složení. Národní ekonomická rada vlády má nyní 17 členek a členů.

K obnovení činnosti Národní ekonomické rady vlády jakožto svého poradního orgánu kabinet Petra Fialy přistoupil v reakci na současné problémy české ekonomiky způsobené dopady pandemie nemoci covid-19, neúměrným růstem cen energií a důsledky ruského vpádu na Ukrajinu. NERV se zaměřuje především na opatření v oblasti podpory podnikatelského prostředí a zaměstnanosti, finančního sektoru a veřejných financí tak, aby stát byl schopen dostát zajišťování poskytování veřejných statků a současně zmírnit negativní dopady na reálnou ekonomiku.

Členové NERV

Členky a členové NERV pocházející z rozličných oborů se podílejí na její činnosti bez nároku na finanční odměnu, což z rady vytváří nejen odborně pestrou ale zejména nezávislou skupinu odborníků. Názory a doporučení tak nepodléhají politickým ani jiným tlakům.

Přidanou hodnotou je také častý přesah doporučení za období jednoho volebního cyklu, což zajišťuje příklon k dlouhodobým strategickým změnám, jejichž cílem není krátkodobé zlepšení situace za cenu neřešení strukturálních problémů, ale naopak nastavení systémů v této zemi tak, aby byla schopna v dlouhodobém měřítku prosperovat.

Koordinátor

Prvním koordinátorem NERV byl předsedou vlády dne 19. května 2022 jmenován Jan Procházka, předseda představenstva Exportní garanční a pojišťovací společnosti (EGAP). Po jmenování na pozici člena bankovní rady České národní banky prezidentem republiky musel tuto pozici opustit. Nástupcem na pozici koordinátora NERV se 13. února 2023 stal člen NERV David Havlíček.

David Havlíček je odborník na ekonomickou analýzu, poradce předsedy vlády, předseda představenstva EGAP, v minulosti měl na starosti ekonomické analýzy na Úřadu vlády. Je spoluautorem knihy Investor 21. století.

Členové

Martin Diviš – generální ředitel pojišťovny Kooperativa a prezident České asociace pojišťoven

Libor Dušek – ekonom, vedoucí katedry národního hospodářství na Univerzitě Karlově a projektu Legal Data Hub

Dita Formánková – zakladatelka neziskové organizace Czechitas

Mojmír Hampl – ekonom, bankéř a publicista, předseda Národní rozpočtové rady

Helena Horská – poradkyně předsedy vlády, hlavní ekonomka a členka Dozorčí rady Raiffeisenbank

Pavel Hroboň – lékař a ekonom

Petr Janský – ekonom a vedoucí Katedry evropské ekonomické integrace a hospodářské politiky na Univerzitě Karlově

Ján Lučan – člen představenstva ČSOB

David Marek – hlavní ekonom společnosti Deloitte

Daniel Münich – akademický ekonom, poradce předsedy vlády

Pavel Neset – ekonom, vedoucí Katedry ekonomie a práva na Škoda Auto Vysoké škole

Zuzana Ceralová Petrofová – prezidentka společnosti PETROF a úspěšná manažerka

Daniel Prokop – sociolog a zakladatel výzkumné organizace PAQ Research

Aleš Rod – ekonom, odborník na oblast ekonomie regulace a ekonomie veřejného sektoru

Dominik Stroukal – ekonom, Metropolitní univerzita Praha

Petr Zahradník – makroekonomický analytik, specializující se na téma hospodářské politiky EU

Činnost NERV

Národní ekonomická rada vlády je v současnosti rozdělena do deseti pracovních a tematických skupin, které se zabývají konkrétními problémy v daném oboru. Členové pracovních a tematických skupin se scházejí nepravidelně ke konkrétním tématům, které je nutné řešit. Jednání se konají ve fyzické formě, online i hybridně, kde je část členů NERV přítomna fyzicky, a část online. Kromě členů NERV se rovněž zapojují pozvaní externí spolupracovníci a zástupci dotčených ministerstev. Od zahájení činnosti NERV proběhlo **přes 40 jednání pracovních skupin či jiných akcí týkajících se NERV.**

Pracovní a tematické skupiny

Pracovními a tematickými skupinami NERV v současnosti jsou:

- Veřejné finance
- Ekonomika domácností
- Věda, výzkum a konkurenceschopnost
- Energetická udržitelnost
- Zdravotnictví
- Bydlení
- Vzdělávání
- Důchodová reforma
- Efektivita státní správy
- Regionální rozdíly

Velký NERV

Nepravidelně každé přibližně dva až tři měsíce se koná tzv. Velký NERV, tedy setkání, na kterém se schází všichni členové NERV s premiérem Petrem Fialou a ekonomickými ministry. Na těchto jednáních jsou členům vlády představovány výsledky a doporučení Národní ekonomické rady vlády, a je nad těmito návrhy vedena odborně-politická diskuze. Dále se zde koordinuje další činnost NERV a zaměření na problematiku, které by se NERV měl věnovat. Tato témata jsou nastolována jak ze strany zástupců vlády, tak od členů NERV. Mimo jiné je zde koordinováno zapojení členů do dalších pracovních skupin, které vznikají na jednotlivých resortech, a jejich cílem je příprava legislativy, která doporučení NERV aplikují do konkrétních zákonů a vyhlášek.

Tato platforma umožňuje přímé propojení ekonomů a odborníků s ministry a dalšími zástupci klíčových ministerstev, což vytváří prostor pro diskusi o možnostech jednotlivých řešení, jejich výhodách a nevýhodách a dopadech, které zavedení konkrétních reformních opatření může přinést.

Výstupy NERV

Zveřejněné dokumenty byly již představeny vládě na Velkém NERVu. To však neznamená, že tyto dokumenty jsou konečné. Často se jedná o představení problému, kterému Česká republika čelí, a způsob, jakým je možné danou problematiku řešit, případně zdůvodnění, proč je vhodné tuto problematiku řešit právě tímto způsobem či dopady, jaké by tyto změny měly. Členové NERV však na konkrétní podobě opatření nadále spolupracují s příslušnými ministerstvy i po zveřejnění těchto úvodních materiálů. Národní ekonomická rada vlády však slouží pouze jako poradní orgán vlády, a za výsledné opatření je zodpovědná vláda, která při rozhodování a řízení musí zohledňovat i další faktory, než které uvádí NERV. Kromě zveřejněných materiálů NERV průběžně pracuje i na dalších dokumentech, které jsou průběžně konzultovány napříč jednotlivými skupinami i se zástupci vlády.

V dalších podkapitolách je uveden stručný přehled materiálů a nejdůležitějších opatření, které NERV poskytl vládě a veřejnosti. Všechny dokumenty, které NERV zveřejnil, lze nalézt na stránkách <https://www.vlada.cz/cz/ppov/NERV/aktuality/>.

Balíček opatření na zmírnění dopadů energetické chudoby

První materiál, který byl vládě představen v srpnu roku 2022, obsahoval 7 základních opatření, které by vláda měla učinit, aby zmírnila dopady energetické krize, a s tím souvisejícím nárůstem cen energií v České republice, a to zejména na nejzranitelnější skupiny obyvatel.

Klíčové principy, které by dle NERV měla splňovat efektivní opatření:

- Co nejvíce využívat již zavedené nástroje daňové a dávkové politiky, aby znamenala pro cílové skupiny podporu dlouhodobější, nikoli jednorázovou.
- Být zaměřena na nejvíce ohrožené části populace – samostatně žijící a nízkopříjmové důchodce, domácnosti s dětmi s nižšími příjmy. Tedy širší skupinu zhruba třetiny nejvíce ohrožených domácností.
- Motivovat ke snižování spotřeby energií či alespoň nemotivovat k jejímu zvýšení.
- Omezovat fiskální dopady a pro-inflační efekty zacílením na nejohroženější domácnosti. U středně a vysoko-příjmových skupin obyvatel používat efektivnější formy podpory (např. asistence s úpravou energetické náročnosti domů atd.).
- Z pohledu nákladnosti být posuzována v kontextu veřejných rozpočtů jako celek, ne parciálně. Jejich efektivitu srovnávat se zavedenými či konstruovanými plošnějšími opatřeními (např. energetický tarif; případná další výplata podpory 5 000 Kč; výrazné zvýšení rodičovského příspěvku). Při posuzování nákladů a výnosů přesahovat horizont fiskálního roku a brát v potaz i pozitivní efekty, které se dostávají až se zpožděním let.

Shrnutí navrhovaných opatření:

1. Optimalizovat normativy (stropy uznatelných výdajů) na bydlení, aby tak výrazně neomezovaly příspěvky na bydlení 1-2členným domácnostem – zejména důchodcům.
2. Připravit cílenější / navazující verzi energetického tarifu mířící na administrativně definovatelné ohrožené skupiny + zavést progresi v příspěvku na OZE, místo jeho rušení. Tím zacílit a omezit náklady na toto opatření.
3. Zvýšení využívání forem pomoci (take-up) lepším informováním a snížením některých specifických bariér čerpání.
4. Valorizovat výši přídavku na děti, aby jeho reálná hodnota odpovídala alespoň roku 2008.
5. Podpořit zaměstnance s nejnižšími příjmy možností převodu slevy na poplatníka do daňového bonusu.
6. Podpořit nízkopříjmové důchodce ad hoc opatřením reagujícím na to, že mimořádné valorizace v červnu a září 2022 nezvyšují základní výměru důchodu, a tedy pomáhají více vysokopříjmovým důchodcům (a to i procentuálně).
7. Více využívat nepřímou podporu nejvíce zasažených rodin – přes dočasné uvolnění plateb za vzdělávací služby a některé volnočasové aktivity pro děti.

Kompletní materiál dostupný zde:

<https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Balicek-opatreni-proti-energ--chudobe.pdf>

Daň z mimořádných příjmů/zisků (windfall tax) v České republice

Druhým materiálem, který byl v srpnu roku 2022 představen vládě, je koncept zavedení windfall tax, tedy zavedení daně z nadměrných příjmů/zisků. Tento materiál byl představen vládě v době, kdy ještě nebylo zavedení této daně plošně uloženo Evropskou unií.

Materiál se zabývá mimořádnou situací, která vznikla v důsledku prudkého růstu cen energií zesíleného ruskou agresí na Ukrajině a dopady těchto faktorů na růst inflace, kdy je vláda nucena kompenzovat dopady vysokých cen, zejména energií, a zároveň konsolidovat veřejné finance. Z toho důvodu je nutné, aby vláda kromě úspor hledala i nové příjmové zdroje státního rozpočtu. Windfall tax přitom působí dočasně na zisky, které vznikly v důsledku mimořádného externího šoku. Z důvodu dočasnosti se však nejedná o opatření, které by zlepšovalo strukturální saldo veřejných rozpočtů.

Materiál popisuje mechanismus fungování windfall tax a rozdíl oproti sektorové dani. Zabývá se také zdůvodněním vhodnosti tohoto nástroje v podmínkách České republiky a jeho výhodami oproti jiným klasickým nástrojům. Uvádí také další vedlejší přínosy jeho aplikace jako např. protiinflační efekt nebo změnu chování subjektů.

Cílem materiálu není přesná predikce daňových příjmů v jednotlivých letech, ale představení konceptu windfall tax a pouze řádové odhady potenciálních příjmů. Ty jsou zatíženy nejistotou, neboť jsou modelovány na základě údajů dostupných v čase zpracování materiálu.

Skutečná výše výnosu může být významně ovlivněna hospodářským vývojem, jakož i finální podobou daně a daty dostupnými až po okamžiku zpracování materiálu.

Autoři představují i mezinárodních zkušenosti, zejména v UK a Maďarsku, které již varianty windfall tax zavedly do praxe, a s jejichž zkušenostmi se v průběhu příprav materiálu seznámili. V závěru materiálu jsou uvedeny připomínky a stanoviska k materiálu jak ze strany představitelů státní správy, tak ze strany členů NERVu.

Kompletní materiál dostupný zde:

<https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Windfall-tax-v-CR.pdf>

Návrhy na snížení výdajů a zvýšení příjmů veřejných rozpočtů v ČR

Třetím zveřejněným materiálem jsou návrhy pracovní skupiny Veřejné finance, které mají za cíl snížit výdaje a zvýšit příjmy státního rozpočtu. Jedná se o celý balík 29 opatření, které jsou z ekonomického hlediska správné, a je možno z nich vybírat, které z opatření se uplatní. Jednotlivá opatření mají různou podporu ze strany NERV. Rovněž je rozlišeno, zda se jedná o opatření, která mají okamžitý účinek, či mají pozitivní dopad ze střednědobého až dlouhodobého hlediska. V neposlední řadě je stanoveno, zda se jedná o strukturální změnu s dopadem na strukturální saldo státního rozpočtu či nikoli.

Prohlubující se strukturální deficit veřejných rozpočtů přispívá k budoucí dlouhodobé ekonomické stagnaci země (rozpočtová neschopnost vlád dostatečně investovat do vzdělání, výzkumu a veřejné infrastruktury). Navíc zvyšuje riziko finanční a ekonomické nestability, kterou může i v dohledné době spustit byť jen jeden další externí negativní faktor. Ztráta důvěry finančních trhů a ekonomických subjektů v udržitelnost veřejných rozpočtů by pak měla sociálně a ekonomicky diametrálně bolestivější dopady na obyvatele a ekonomiku než sice nepopulární, ale včasná, řízená a v čase rozprostřená konsolidační opatření, která NERV vládě navrhuje.

Návrhy NERV na snížení výdajů veřejných rozpočtů:

- Parametrická opatření na snížení budoucích výdajů důchodového systému
- Návrat slevy na jízdném do stavu v srpnu 2018
- Zrušení státní podpory stavebního spoření
- Zvýšení efektivity veřejné správy – optimalizace počtu zaměstnanců a slučování agend
- Redukce počtu a reforma fungování resortních výzkumných ústavů
- Revize samosprávy a nákladů na místní vlády
- Snížení počtu vězňů
- Redukce počtu policistů
- Zrušení/nezavádění tzv. "výchového"
- Zkrácení doby pobírání rodičovského příspěvku
- Snížení podpory v nezaměstnanosti
- Snížení neinvestičních dotací v zemědělství

Návrhy NERV na zvýšení příjmů veřejných rozpočtů:

- Zvýšit zdanění příjmů fyzických osob
- Revize sazeb spotřební daně
- Zrušení slevy na nepracující manželku či manžela
- Zvýšit poplatek za dobývání nerostných surovin
- Nerealizovat plánované rozšíření paušální daně
- Omezení ev. rušení daňových výjimek a úlev
- Zpoplatnění vysokých škol
- Zrušení zbytných finančních institucí státu
- Privatizace
- Zavést karenční dobu v případě nemoci
- Revize snížených pásem DPH
- Zvýšit daň z nemovitých věcí
- Globální a evropské reformy korporátní daně
- PPP a výkonové zpoplatnění dopravní infrastruktury
- Zrušení školkovného
- Snížení počtu osob v exekuci
- Rozšíření dostupnosti předškolních zařízení a zvýšení předvídatelnosti jejich dostupnosti pro rodiče i budoucí rodiče

Kompletní materiál dostupný zde:

<https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Navrhy-NERV-na-snizeni-vydaju-a-zvyseni-prijmu.pdf>

Energetická krize: „Jak pomoci průmyslu a nezruinovat státní kasu“

V rámci tohoto materiálu NERV představil 9 opatření, jejichž cílem bylo vytvoření takové struktury pomoci, která by pomohla překonat průmyslovým podnikům překonat nastupující energetickou krizi. Tato opatření takřka nebylo nutné v zimě 2022 plně využít z důvodu postupného zklidnění situace na evropském energetickém trhu mimo jiné zásluhou dohody na celoevropském snížení spotřeby plynu, či koordinovaného zajištění dostatku energií. Rovněž bylo na evropské úrovni dohodnuto zastropování cen energií i pro velké podniky, což původně pravidla EU nedovolovala. Sada těchto opatření je však vhodná i v dalších krizích, a je vhodné je implementovat do českého právního řádu a pouze stanovit spouštěč, který některá z těchto opatření, jako je například komplexní a univerzální „kurzarbeit“ či „záchranná síť“, která zajišťuje, že pomoc státu bude následně státu alespoň částečně navrácena, využije ve chvíli, kdy je bude potřeba urychleně použít pro pomoc českému průmyslu.

Náměty NERV:

1. Rychlá realizace „úspornějšího a návratného“ kurzarbeitu, který bude motivující k restrukturalizaci v případě trvalého šoku skrz např. re/upskilling; se zpětným dodaněním nebo před-platbou u firem, které častěji propouští skrz vyšší sazbu pojistného (tzv. experience rating používaný v USA).

2. Záchraná sít' – reorganizace a restrukturalizace se státní pomocí s podmínkou případného zestátnění či návratné pomoci (kapitálový vstup do firem; rekapitalizace pohledávek; přechodné vzdání se akcionářských práv; omezení výplaty dividend a podílů na zisku,...).
3. Pomoc pro velké podniky – zvážit stropování s výrazně nižším procentem objemu energie 40–50–60 % + zavést (v době COVID osvědčený) institut odložené daně, pro podniky zasažené nedostatkem/drahou energií.
4. Nastavení “psychologické” bariéry (lék na extrémní nejistotu) – strop pro vývoj cen energií. Využití “efektu záklopky”, který nastal po zveřejnění návrhů řešení energetické krize na úrovni EU.

Existující řešení, která NERV doporučuje urychlit:

5. Dočasný krizový rámec (různé formy pomoci, půjčky, záruky) – věříme, že dojde k prodloužení za konec roku 2022, a zároveň doporučujeme využít jej mnohem více a inspirovat se chytrými řešeními jinde v EU.
6. Decoupling (oddělení vzájemného ovlivňování cen plynu a elektřiny) – shoda nad racionálností řešení, o které má cenu se snažit, byť tam jsou rizika).
7. Podpora investic do energeticky méně náročných technologií, inovací atd. při maximálním využití prostředků Nástroje pro oživení a odolnost EU (RRF) v rámci Národního plánu obnovy v podobě jeho dotační složky i půjčky.
8. Diverzifikace zdrojů, posílení bezpečnosti a spolehlivosti výrobního řetězce.
9. Doporučení přijmout jednotnou a srozumitelnou komunikaci vlády vůči podnikatelské sféře, která by podpořila důvěru vlády v této nelehké době, a to především v průmyslovém sektoru. I včasné podaná negativní informace je cenná.

Kompletní materiál dostupný zde:

<https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Jak-pomoci-prumyslu-a-nezruinovat-statni-kasu.pdf>

Zvýšení kvality analyticko-výzkumné opory přípravy regulace (RIA) a vyhodnocování dopadů regulace

Mnoho analytických podkladů pro rozhodování o legislativě, regulacích a reformách v ČR má nedostatečnou kvalitu, která neodpovídá významu regulace. V řadě případů analytická opora regulací absentuje zcela. V důsledku toho mají vlády, včetně té současné, slabou oporu v přípravě, obhajobě a implementaci reformu a jejich obhajobou před veřejností. V případě zájmu vlády může NERV navázat přehledem komplexnějších a dlouhodobějších kroků k modernizaci státní správy.

Materiál se zaměřuje na tři základní body:

1. Upozorňuje na klíčové problémy v procesu přípravy nové regulace.
2. Prezentuje příklady nízké kvality podkladů z nedávné minulosti.
3. Navrhuje dílčí a poměrně rychle realizovatelná opatření slibující zlepšení situace.

V rámci tohoto materiálu NERV představit celkem 7 opatření zaměřených na RIA a analytické zázemí resortů, která lze provést parciálně a poměrně rychle:

1. Novela zákona o veřejných výzkumných institucích, která posílí autoritu resortů vůči resortním ústavům při specifikaci a zadávání výzkumných agend.
2. Dopracování a schválení zákona o správě veřejných dat, který umožní jejich propojování efektivní využívání pro RIA a další analýzy.
3. Změna tematické struktury resortních výzkumných ústavů a jejich institucionální VaV podpory (DKRVO) tak, aby zaměřením více odpovídala potřebám veřejných politik a regulací, tj. posílení kapacity v tematických oblastech MŠMT, MPSV, MF ČR; případně vybrané výzkumné agendy přidružit jako centra k VŠ či pracovištím AV ČR.
4. Nízké procento výnosu spotřebních daní uvalených na škodlivou spotřebu dedikovat na empirické výzkumy zdravotních a sociálně-ekonomických dopadů návykových látek a dopadů preventivních a dalších opatření.
5. Restrukturalizací, tedy bez navyšování počtu zaměstnanců a finančních nákladů, na resortech a ÚV posílit počty pracovníků s neúřední analyticko-výzkumnou odborností a kompetitivními platy.
6. Zvýšit odborné zázemí pro zadávání analýz a výzkumů na straně resortů a ÚV. Nejlépe při úřadu vlády, resp. premiéra vytvořit nadresortní centrum koordinace a dohledu nad kvalitním vyhodnocováním dopadů regulace a reforem s přístupem do resortních databází.
7. Dlouhodobým rozvojovým projektem MŠMT podpořit vznik 1-2 kvalitních mezinárodně orientovaných VŠ pracovišť, která se budou zabývat vzděláváním špičkových analytiků pro státní správu a formou projektů se budou výzkumně podílet na analyticko-výzkumných službách pro resorty.

Tento dokument představený pracovní skupinou NERV Věda, výzkum a konkurenceschopnost byl rovněž důležitý z toho důvodu, že při setkání s předsedou vlády a ekonomickými ministry otevřel diskusi nad tématem efektivity státní správy, což vyústilo ve vznik nové tematické skupiny, která se touto problematikou zabývá.

Kompletní materiál dostupný zde:

<https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Navrh-opatreni-.pdf>

Redukce počtu lidí v předlužení a související šedé ekonomiky

Pracovní skupina Ekonomika domácností představila dokument, který se zaměřuje na redukci počtu lidí v předlužení, s čímž souvisí i rozvoj šedé ekonomiky. Je nutno zmínit, že nástroj oddlužení by měl být až krajní možností, jelikož je možné jeho zneužití ze strany dlužníků. I z tohoto důvodu bylo na jednání zmíněno, že součástí novely oddlužení by mělo být i stanovení dostatečně dlouhého období po oddlužení dlužníka, ve kterém není možné o oddlužení požádat znovu požádat. Zároveň jeho využití může mít při správném nastavení pozitivní dopad jak na osoby v mnohačetných exekucích, kterých je v ČR přibližně 400 tis., a velká většina z nich pochází z doby před regulací spotřebitelských úvěrů v roce 2016, tak na státní rozpočet a na rozvoj společnosti v ČR. Jelikož nejméně polovina ekonomicky aktivních lidí v tomto stavu redukuje oficiální příjmy, ztráty veřejných rozpočtů lze odhadovat na 5 až

12 miliard. Exekvovanost má další dopady v nárůstu počtu minimálních důchodů, omezení zaměstnavatelů v postižených regionech i ve stabilitě rodin a vzdělávání.

Národní ekonomická rada vlády doporučuje uchování principu novely oddlužení, který navrhlo Ministerstvo spravedlnosti a odmítnutí připomínek, které jdou proti principům individualizace, otevření přístupu výměnou za legalizaci příjmů. Navíc ale NERV doporučuje opatření, které posílí vstup do oddlužení, pozici férových věřitelů v něm a zamezení teoretického kalkulu se vstupem.

Principy, které by reforma oddlužení měla sledovat:

1. Respektovat požadavky směrnice EU12, která např. umožňuje stanovení minimální procentuální hranici uspokojení zbytku dluhů pro splnění oddlužení, ale individuálně, ne plošně.
2. Řešit hlavní důvody preference pobytu v šedé ekonomice (viz body výše) - rozdílná výše srážek, neznalost, nepřístupnost pro nízkopříjmové (díky minimální splátce), nejasnost konce oddlužení posilující rizikovost vstupu do něj.
3. Individualizovat oddlužení, aby docházelo k maximální snaze odpovídající pozici dlužníka, ale byly odstraněny formální bariéry a tvrdost.
4. Zrychlit oddlužení, aby došlo k rychlejšímu ekonomickému restartu a redukce negativních dopadů.
5. Zabránit přehlcní soudů při posuzování desítek tisíc případů konce oddlužení s uspokojením pod 30 % bez předem jasných kritérií.
6. Zrovnoprávnit férové věřitele - motivovat insolvenční správce k popírání excesivních příslušenství u spotřebitelských dluhů (občas maskováno tvorbou nové jistiny).
7. Ale zejména směřovat dlužníky k legalizaci práce a odchodu z šedé ekonomiky. K tomu paradoxně ani dnešní nepřístupné oddlužení nemusí směřovat.

Dokument dále obsahuje vyhodnocení, do jaké míry plánovaná reforma tyto body splňuje, a které návrhy NERV v novele nejsou obsaženy. Součástí je rovněž doporučení, jak zabránit vzniku nových exekucí. Jde zejména o:

1. Urgence reálně důslednějšího dohledu ČNB nad poskytovateli spotřebních půjček, jejichž exekuce prohlašují soudy za nelegální na základě bezdůvodného obohacení či využívání rozhodčích doložek (např. ProfiCredit)
2. Nastavení odměn exekutorů tak, aby v systému existovala motivace věřitelů maximalizovat vymáhání bagatelních dluhy před exekucí, a u exekutorů motivace ke spojování bagatelních exekucí. Tedy: Dostatečná progrese odměn exekutorů a omezené odměny za vymáhání bagatelních dluhů; Povinnost získávat zálohu od věřitele zejména při vymáhání bagatelních dluhů.
3. Vyjednat s dodavateli energií, aby rozkládaly doplatky energií do minimálně 10-12 měsíců.
4. Posílit dluhové poradenství a poradenství v bydlení / splácení energií, na které může být navázán vznik nových dluhů.

Kompletní materiál dostupný zde:

<https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Redukce-poctu-lidi-v-predluzeni-a-souvisajici-sede-ekonomiky.pdf>

Doporučení PS NERV Zdravotnictví v oblasti prevence a zlepšování zdravotního stavu

Národní ekonomická rada vlády se rovněž dlouhodobě věnuje oblasti zdravotnictví, které představuje nejednu jednu z nejzásadnějších položek výdajů státního rozpočtu, ale zároveň i jedno z nejpodstatnějších témat současné společnosti. S očekávaným stárnutím populace navíc lze nadále očekávat i zvyšující se nároky na zdravotní systém, který však na tyto požadavky musí být připraven. Pracovní skupina NERV Zdravotnictví se věnuje zejména předcházení špatného zdravotního stavu v podobě zlepšení preventivní péče, a přístupu k ní, ale i možnostmi vyššího zdanění alkoholu a slazených nápojů, které by vedlo ke snížení jejich konzumace.

Zdravotní stav obyvatel České republiky je významně horší než v zemích západní Evropy, což má významný dopad na náklady zdravotnictví a sociální systém a dále zhoršuje dostupnost a produktivitu pracovní síly. Tento fakt se stává obzvláště aktuálním v době stárnutí obyvatelstva a potřebného odsunutí věku odchodu do důchodu.

Dosažitelné zlepšení zdravotního stavu je z více než dvou třetin realizovatelné v oblasti prevence, zbytek připadá na zlepšení dostupnosti léčby. Pokud započítáme i dopad zvýšeného zapojení dnes nemocných do ekonomické aktivity, jedná se o investici s pozitivní návratností.

Dnešní situace v oblasti prevence je charakterizována zejména následujícími nedostatky:

- Nedostatečná a nesystematická podpora navýšení zdravotní gramotnosti obyvatel,
- Absence hodnocení nákladové efektivity a dopadů existujících preventivních opatření,
- Velmi omezená ekonomická motivace občanů ke zdravému životnímu stylu, včetně účasti na preventivních prohlídkách a screeningu,
- Nedostatečné zdanění alkoholu a slazených nápojů.

Z těchto důvodů NERV navrhuje následující opatření:

- Navýšení výdajů na prevenci v rámci stávajících zdravotnických rozpočtů a zajištění jejich nákladové efektivity.
- Podpora účasti občanů na preventivních aktivitách, včetně finanční motivace.
- Převedení nemocenského pojištění na zdravotní pojišťovny a zintenzivnění jejich spolupráce se zaměstnavateli na zlepšení zdravotního stavu zaměstnanců.
- Vyšší zdanění alkoholu a slazených nápojů.

Pracovní skupina se bude v další činnosti zabývat i otázkou mentálního zdraví.

Kompletní materiál dostupný zde:

<https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Doporučení-PS-NERV-v-oblasti-prevence-a-zlepšovani-zdravotního-stavu.pdf>

Doporučení dílčích, ekonomicky významných opatření v oblasti školství a vzdělávání

Dalším dlouhodobě zanedbávaným tématem v České republice je oblast školství a vzdělávání. Pracovní skupina si je vědoma složitostí tematiky, jelikož se jedná o velmi citlivé sociální téma, a proto v dubnu roku 2023 navrhla tři konkrétní opatření v oblasti školství a vzdělávání:

1. Změna režimu dobudování kapacit předškolních zařízení.
2. Zřízení víceúčelového registru pedagogických pracovníků.
3. Zavedení systému vratných studentských půjček na živobytí.

Jedná se o body, které spojují následující pozitiva:

- Jsou v souladu s obecnými cíli Strategie 2030+ a Stategického záměru pro VŠ.
- Doplnují již existující agendy.
- Jsou velmi konkrétní se silným ekonomickým přínosem.
- Nejsou příliš podmíněny dalšími kroky. Lze je implementovat do konce volebního období.
- Týkají se každé úrovně vzdělávacího systému, různých skupin mladých a jejich rodičů (předškolní, základní, střední a vysokoškolské).

Přínosem dobudování kapacit předškolního zařízení je vyšší a dřívější zapojení rodiče či rodičů do aktivního pracovního života, čímž by došlo k poklesu nerovnosti mezi příjmy žen a mužů, a s tím spojenými rozdíly ve výši důchodů, zvýšilo by motivaci nastávajících rodičů k založení rodiny, a s tím spojeným zvýšením porodnosti a v neposlední řadě by zvýšilo výnosy státu z daně z příjmu fyzických osob a snížilo výdaje na sociální dávky díky vyšší zaměstnanosti a produktivnějším kariérám rodičů.

Hlavními přínosy zavedení vratných grantů na živobytí vysokoškolských studentů jsou např.:

- Menší vliv sociálně-ekonomického rodinného zázemí mladých na skutečnost, zda žák půjde studovat na VŠ, ale vyšší vliv talentu mladého člověka.
- Opatření nebude plošné a nízké, jako je tomu v současnosti, ale bude automaticky bez administrativy cílit na skutečně potřebné.
- Opatření nabídne podporu i dnes velmi znevýhodněným studentům soukromých VŠ a českým studentům studujícím v zahraničí, dosud s minimem podpory.
- Vratné granty jsou nutným předstupněm případného budoucího zavedení školního na veřejných vysokých školách, které si dříve či později stejně vynutí demografické tlaky na veřejné rozpočty

Kompletní materiál dostupný zde:

<https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Doporučení-dílčích--ekonomicky-vyznamnych-opatření-v-oblasti-skolství-a-vzdelávání.pdf>

Podněty NERV pro úpravu I. důchodového pilíře

Pracovní skupina NERV Důchodová reforma se zabývá konkrétními návrhy, které slouží jako podněty pro Ministerstvo práce a sociálních věcí při přípravách důchodové reformy. První část, kterou se pracovní skupina zabývala, byly úpravy I. důchodového pilíře. Pracovní skupina v tomto případě sloužila jako připomínkové místo, a své poznatky a připomínky přímo předávala na jednotlivých jednáních za účasti zástupců ministerstva. Obecná doporučení, která NERV k plánovaným změnám podal, jsou následující:

- Vítáme, že má vláda za cíl zvýšit udržitelnost důchodového systému.
- Většina vládních návrhů, které jsou veřejně diskutovány, jde správným směrem, i když některé z nich ne dostatečně daleko.
- Naopak menší část návrhů nepovažujeme za vhodnou a navrhuje je přehodnotit.
- Vyzýváme k co největšímu analytickému podložení návrhů, včetně posílení odhadů dopadů různých návrhů (příklady konkrétních podnětů uvádíme na závěr dokumentu).
- Obecně doporučujeme v systému minimalizovat využití ostrých hranic (například věk či počet let pojištění) a snažit se volit spojitější kritéria (například v závislosti na věku).
- Obecně preferujeme takovou formu opatření, která zvyšují přehlednost, srozumitelnost a tedy i předvídatelnost systému pro širokou veřejnost. Naopak doporučujeme se spíše vyvarovat opatření, která zvyšují nesrozumitelnost systému.
- Provázanost mezi jednotlivými návrhy je zásadní. Například, zvýšení věku a snížení nových důchodů je doporučeníhodné jen za současného uzavření existujících mezer důchodového systému (OSVČ, dohody o provedení práce, náročné profese) a nejspíše i úprav valorizace. Bez toho se obáváme nejen prohlubující se finanční neudržitelnosti, ale i nedostatku legitimacy (či spravedlnosti) důchodového systému a nyní navrhovaných změn.

Národní ekonomická rada rovněž vydala následující konkrétní doporučení reflektující představené návrhy Ministerstva práce a sociálních věcí na jejich společných jednáních:

1. Podporujeme postupné zvyšování důchodového věku.
2. Podporujeme zpomalení růstu nových důchodů.
3. Podporujeme zvýšení pojistných odvodů OSVČ.
4. Podporujeme omezení kumulace dohod o provedení práce.
5. Varujeme před podmínkami pro náročné profese.
6. Radíme explicitně nezavádět minimální důchod.
7. Doporučujeme podporovat ekonomickou aktivitu osob v důchodovém věku.
8. Doporučujeme zpřísnění podmínek pro předčasné důchody.
9. Navrhujeme úpravy valorizace důchodů, konkrétně:
 - a. Podporujeme snížení podílu růstu reálných mezd ve valorizaci na 1/3.
 - b. Argumentujeme pro zohlednění růstu i poklesu reálných mezd.
 - c. Navrhujeme doplnit zohlednění růstu cenové hladiny, inflace, i o její pokles, deflace.

- d. Podporujeme zjednodušení hodnocení inflace, preferujeme Index spotřebitelských cen (oproti Indexu životních nákladů domácností důchodců či jejich kombinaci).
- e. Souhlasíme s úpravou nebo zrušením mimořádné valorizace, ale ne nutně na mimořádné příspěvky; jsme pro zvýšení hranice růstu cen z 5 % na 7 % či více.

Kompletní materiál dostupný zde:

<https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Podnety-pro-upravy-I--duchodoveho-pilire.pdf>

Podněty NERV pro III. důchodový pilíř

S úpravami I. pilíře důchodového je vhodné provázat i úpravy III. pilíře, který gesčně spadá pod MF (oproti MPSV v případě I. pilíře). Smyslem všech úprav by mělo být jediné – učinit celý důchodový systém udržitelnější a i z prostředků akumulovaných ve III. pilíři vytvořit materiálně významný doplněk pravidelných příjmů z I. pilíře. Úpravy dobrovolného, státem podporovaného zajištění na stáří by měly spočívat alespoň na těchto principech:

1. Omezit vyplácení státního příspěvku na osoby nepobírající starobní důchod z prvního pilíře (tj. zamezit tomu, aby toto spoření hrálo roli dotovaného běžného vkladu).
2. Zvýšit motivaci spořit větší částky a zvýšit motivaci využívat III. pilíř u lidí mladých a s nízkými příjmy, úsporami a majetkem.
3. Zvýhodnění konkurence v sektoru penzijních společností a hlubší podpora mobility účastníků z transformovaných fondů do fondů účastnických i v rámci sektoru transformovaných fondů plus zvýšení atraktivity doplňkového penzijního spoření i pro mladší ročníky (např. snazší přestup účastníků z transformovaných fondů do účastnických, umožnění postupného přesunu části prostředků z transformovaných fondů do účastnických, zvážit podporu přechodu od transformovaných fondů k účastnickým přímým finančním stimulem, který by byl podmíněn věkem).
4. Podpořit vyplácení anuit.
5. Lépe sladit poplatky účtované účastníkům s náklady, které penzijním společností vznikají, tedy provázat výši poplatků s náklady, které vynakládají penzijní společnosti při investování do různých tříd aktiv (nebo jinak tvrději nastavit maximální poplatky pro získání státní podpory).
6. Zároveň velmi dobře zvážit smysl, logiku a parametry tzv. investičního penzijního účtu.

Kompletní materiál dostupný zde:

<https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Podnety-pro-reformu-III--duchodoveho-pilire.pdf>

Další činnost

Kromě zveřejněných materiálů se NERV věnoval možnostem zajištění dostupného bydlení v České republice, přičemž závěry této pracovní skupiny byly konzultovány s vládou, a nyní členové NERV působí jako konzultační místo pro expertní skupinu složenou ze zástupců dotčených ministerstev, která se tomuto tématu věnuje.

V roce 2023 rovněž postupně začínají práce dalších pracovních skupin, jejichž výsledky a doporučení budou představeny vládě v nejbližších týdnech a měsících.

Mezi nejdůležitější patří pracovní skupina Důchodová reforma, která od konce března 2023 funguje jako připomínkové místo k jednotlivým návrhům, které vznikají na politické úrovni v rámci přípravy „důchodové reformy“.

V březnu rovněž započaly práce tematické skupiny Regionální rozdíly, jejímž cílem je definovat problémy a jejich příčiny, které postihují zejména Karlovarský, Moravskoslezský a Ústecký kraj, a představení série opatření a doporučení, jak zlepšit situaci zejména v těchto oblastech, a tím i v celé České republice. V dubnu roku 2023 se poprvé sešla i tematická skupina Efektivita státní správy, na jejímž vzniku byl enormní zájem ze strany předsedy vlády a dalších členů vlády. Jejím cílem je pojmenovat hlavní oblasti, ve kterých dochází k neefektivnímu hospodaření s veřejnými rozpočty, a uvedení doporučení, jak snížit počet státních zaměstnanců, snížit počet státních ústavů a organizací, které často duplikují svoji činnost či zlepšit analytickou činnost jednotlivých ministerstev, která je nutná pro vytváření analýz a podkladů či posuzování dopadů jednotlivých návrhů, tolik nutných k rozhodování, které v současnosti ve státní správě velmi chybí.

V květnu NERV vydal stanovisko k představené verzi konsolidačního balíčku. NERV ocenil snahu vlády přistoupit po několikaměsíčních přípravách a náročném hledání shody k ozdravení veřejných rozpočtů a postupně tak sadou opatření v oblasti veřejných rozpočtů pomoci českým veřejným financím k návratu na udržitelnou trajektorii. Řada návrhů NERVu ze sady opatření představených vládě v loňském roce se do konečné verze balíčku dostala.

Podrobně se NERV vyjádřil zde: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/nerv/aktuality/stanovisko-nerv-k-vladnimu-konsolidacnimu-balicku-205649/>

Summary

The National Economic Council of the Government (NERV) is the government's advisory body in the area of economic measures, strategic economic plans, public investments and systemic reforms.

NERV was established by Government Resolution No. 558 of August 4, 2010 on the establishment of the National Economic Council of the Government, as amended by Government Resolution No. 410 of May 18, 2022 on the renewal of the National Economic Council of the Government. The renewed NERV met with government representatives for the first time on June 22, 2022.

NERV's task is to initiate and propose the principles and parameters of reforms of key public systems that have a dominant effect on healthy public finances, the competitiveness of the Czech economy and the transparency of the public sector.

On Wednesday, May 18, 2022, the government decided to resume the activities of the government's National Economic Council. At the same time, it approved its new statute and its members. The Government's National Economic Council now has 17 members.

On May 19, 2022, Jan Procházka, chairman of the board of the Export Insurance Company (EGAP), was appointed as the first coordinator of NERV by the Prime Minister. After being appointed as a member of the Banking Board of the Czech National Bank by the President of the Czech Republic, he had to leave this position in order to guarantee his independence in his new position. NERV member David Havlíček became the successor to the position of NERV coordinator on February 13, 2023. Since the start of NERV's activities last year, over 34 meetings of working groups or other events related to NERV have already taken place.

Among others, important material delivered by NERV to government and public was *"Windfall tax in the Czech Republic"*, *"The package of measures to mitigate the effects of energy poverty"*, or *"Proposals to reduce expenses and increase revenues of public budgets in the Czech Republic"*. This is a whole package of 29 measures proposed by the NERV member to the government in order to reduce the deficit of the public finances and improve the long term sustainability of the Czech public finances.

NERV members published further documents as for instance *Energy crisis: "Increasing the quality of analytical and research support for the preparation of regulation (RIA) and evaluation of the impact of regulation"*, or *"Reducing the number of people in over-indebtedness and the associated shadow economy"*, elaborated and published further recommendations as for instance *"Recommendations in the field of prevention and improvement of health status"* or *"Recommendation of partial, economically significant measures in the field of education and training"*. In addition to the published materials, NERV focused on the possibilities of ensuring affordable housing in the Czech Republic, on *pension reform* or mitigating regional differences and efficiency of state administration. Further NERV issued an opinion on the presented version of the *consolidation package*. A number of NERV proposals from the set of measures presented to the government last year were included into the final version of the package.

Výroční zpráva NERV (červen 2022 – červen 2023)

Tajemník NERV:

Vladimír Štípek

Tajemnice a tajemníci pracovních skupin NERV:

Matěj Sýkora

Barbora Bajkaiová

Oldřich Körner

Martina Tvrdá

ISBN 978-80-7440-322-4

Úřad vlády ČR

nábřeží Edvarda Beneše 4

118 01 Praha 1

<http://nerv.vlada.cz>